VILNIUS

Diana Antropikaitė

Tyrimai Bazilijonų ir Didžiojoje gatvėse

2012 m. Vilniaus senamiestyje Bazilijonų g. 10 namo sklype ir Didžioje g. 34 vykdyti žvalgomieji tyrimai.

Bazilijonų g. 10 ištirtas 2,3x2,2 m dydžio šurfas (5,06 m^2 ploto). Tyrimų metu įsigilinta iki 3,4–3,7 m gylio. Šurfas tirtas prie pat XIX–XX a. pradžios pastatų sienos, 16,5 m atstumu į V nuo 4 aukštų gyvenamojo namo Bazilijonų g. 12 (1 pav.). Po velėnos ir juodžemio sluoksniais šurfe iki 1,6 m gylio fiksuotas šviesiai pilkos spalvos grunto su smulkiomis griuvenomis sluoksnis. Jame prie pat sienos koncentruojasi stambios griuvenos. Sluoksnis ir griuvenų sangrūda suformuotos XIX a. viduryje – XX a. pradžioje pastatų statybos metu. Jame rasta XIX–XX a. pradžios radinių. Tarp griuvenų rasta keletas plytų su braukomis, XVII a. koklių fragmentų.

Šurfo P pjūvio viršutinę dalį sudaro pastato sienos pamatinė dalis, fiksuota iki 1,8 m gylio nuo paviršiaus. Pamatinė dalis, kaip ir pati siena, mūryta iš gelsvos spalvos plytų. Tik pamato apačioje suformuotas apie 20 cm storio kieto skiedinio ir akmenų sluoksnis, ant kurio mūrytos plytos. 1,6–1,7 m gylyje šurfo Š dalyje fiksuotas molio sluoksnelis, po kuriuo atsidengė neaiškios paskirties plytų ir akmenų konstrukcija. Šią konstrukciją reiktų priskirti XVII a. Viršutinė konstrukcijos dalis galėjo būti suardyta XIX a. vidurio – XX a. pradžios pastato statybos ar kitų žemės kasimo darbų metu (2 pav.).

1 pav. Šurfo 1 Bazilijonų g. 10 situacijos planas. D. Antropikaitės brėž.

Fig. 1. Situation plan of test pit 1 at Bazilijonų St. 10

2 pav. Šurfo 1 Bazilijonų g. 10 R sienelės profilis iš V. D. Antropikaitės nuotr.

Fig. 2. The E wall profile of test pit 1 at Bazilijonų St. 10, as seen from the W

3 pav. Tyrimų Jėzuitų vienuolyno pastatų ansamblio teritorijoje Didžioji g. 34 vieta. D. Antropikaitės nuotr.

Fig. 3. The evaluation site on the grounds of the Jesuit monastery building complex at Didžioji St. 34

Nuo 2,2 m gylio šurfo Š pusėje (žemiau plytų ir akmenų konstrukcijos) ir nuo 1,8 m gylio šurfo P dalyje aptikti nesuardyti kultūriniai sluoksniai su smėlio ar molio (vietomis) intarpais. Juose rasta XVI–XVII a. statybinės ir buitinės keramikos fragmentų bei gyvulių kaulų. Šurfo P dalyje, apie 3,2 m gylyje buvo 10 cm storio pilko smėlingo grunto sluoksnis be radinių. Tai pirminis žemės paviršius.

Remiantis tyrimų duomenimis, šioje teritorijoje žmonių veikla prasidėjo ne vėliau kaip XVII a. Tirtoje vietoje, į Š nuo XVI a. statytos Vilniaus miesto gynybinės sienos XVII a. buvo įrengta plytų ir akmenų konstrukcija.

Jėzuitų vienuolyno pastatų ansamblio (UK 680) teritorijoje **Didžiojoje g. 34** pastatų pamatų sanavimo tranšėjose, vienuolyno pastatų komplekso kieme gegužės–birželio mėnesiais archeologinių žvalgymų ir tyrimų metu buvo ištirtas bendras 254 m^2 plotas (3 pav.). Tyrimų vietoje aptikto XVI a. pabaigos – XX a. kultūrinio sluoksnio storis 1,2–2,8 m. Ankstyviausias kultūrinio sluoksnio horizontas tirtose vietose pradėjo formuotis XVI a. pabaigoje – XVII a. pradžioje. Šiuose sluoksniuose randami ir pavieniai XV a. radiniai, kaip virimo puodų, gotikinio koklio fragmentas (4:1 pav.). Vėlesni sluoksniai susiformavo jėzuitų vienuolyno profesorių namo statybos metu XVII a. I pusėje. Didžiausia išlikusių tirtų sluoksnių, ūkinių duobių dalis susiformavo XVII a. II pusėje – XVIII a. pradžioje.

Didžiojoje tirtų plotų dalyje XVIII–XIX a. sluoksnių dalis sunaikinta vėlesnių žemės kasimo darbų, taip pat XX a. viduryje griaunant

4 pav. Radiniai: 1 – XV a. gotikinio koklio fragmentas; 2 – XVI a. II ketvirtis, renesansinio herbinio karūninio koklio fragmentas; 3 – 1547 m., Žygimantas Augustas, pusės grašio moneta; 4 – XVI a. pabaiga – XVII a. pradžia, virimo puodas. D. Antropikaitės nuotr.

Fig. 4. Finds: 1 – a fragment of a 15th-century Gothic stove tile; 2 – a fragment of a Renaissance coat-of-arms 'crest' stove tile (Bekrönungskachel) from the second quarter of the 16th century; 3 – a 1547 Sigismund II August half groat; 4 – a cooking pot from the late 16th – early 17th century

vienuolyno kieme buvusius statinius, matomus 1938 m. Vilniaus plane. Didesnėje pamatų sanavimo tranšėjų dalyje kultūrinis sluoksnis sunaikintas XVII–XX a. statybų metu. Ties buvusių arklidžių su ratine pastato, XIX a. perstatyto į gyvenamąjį namą, P siena išlikęs dabartinės Šv. Kazimiero bažnyčios XIX a. buvęs grindinys. Ties buvusių vienuolyno arklidžių su ratine pastato PV kampu po žeme išlikęs XIX a. I pusės vartų priestato pamatas.

Tyrimų metu surasta per 2000 vienetų daugiausiai XVI–XVII a. radinių. Dauguma jų tai XVII a. plokštinių koklių bei XVI–XVII a. buitinių keraminių indų fragmentai (4:4 pav.). Šie radiniai gerai pažįstami Vilniaus senamiesčio tyrinėtojams. Iš retesnių ir vertingesnių radinių paminėtini XV a. gotikinio koklio fragmentas bei XVI a. renesansinių koklio fragmentai (4:1, 2 pav.). Surastos 5 XVI–XVII a. ir XIX a. monetos (4:3 pav.). Gyventojų prekybos ryšius liudija tyrimų metu surastos prekių plombos.

The field evaluation on Bazilijonų and Didžioji Streets

In 2012, a field evaluation was conducted on the plot at Bazilijonų St. 10 and Didžioji St. 34 in Vilnius Old Town. A 2.3 x 2.2 m test pit (5.06 m^2) was excavated at Bazilijonų St. 10 (Fig. 1). Several frogged bricks, fragments of 17th-century stove tiles, and a 17th-century brick and stone structure were found among the rubble in it (Fig. 2).

A total of 254 m^2 was excavated on the grounds of the Jesuit monastery building complex at Didžioji St. 34 (Fig. 3) and a 1.2–2.8 m thick, late 16th–20th-century cultural layer was discovered. The earliest cultural layer horizon in the excavated areas began to form in the late 16th – early 17th century. Over 2000 finds, mainly from the 16th–17th centuries, were collected and include fragments of 17th-century panel stove tiles (*Blattkacheln*) and 16th–17th-century household pottery vessels (Fig. 4:4). A fragment of a 15th-century Gothic stove tile and fragments of a 16th-century Renaissance stove tile (Fig. 4:1–2) should be mentioned among the rarer and more valuable finds. Five 16th–17th and 19th-century coins were discovered (Fig. 4:3). The seal finds attest to the inhabitants' commercial ties.

Diana Antropikaitė

Pylimo gatvė 7A

Dar 2011 m. gruodį Pylimo g. 7A namo teritorijoje (1974 m. statyto gėlių paviljono aplinkoje), nedalyvaujant archeologui, mechanizuotai iškasta apie 50 m^2 dydžio ir apie 4 m gylio duobė. Sustabdžius darbus nustatyta, kad mechanizuotų žemės kasimo metu suardytos XVII a. mūrinių statinių pamatų liekanos bei kultūrinis sluoksnis.

Vertikaliai nuvalius mechanizuotai iškastos duobės pjūvius ir nuvertus XX a. pabaigos sta-

1 pav. Žvalgymų ir tyrimų ploto vieta. D. Antropikaitės nuotr.

Fig. 1. The location of the surveyed and excavated area